

PEFC ST 1003:2018

Säästev metsamajandamine – nõuded

**PEFC
STANDARDI
NÕUDED**

PEFC Nõukogu
ICC Building C1
Route de Pré-
Bois 20 1215
Geneva 15
Switzerland

+41 22 799 45 40
+41 22 799 45 50
info@pefc.org
www.pefc.org

Autoriõigus

© PEFC Nõukogu 2018

Käesoleva standardi autoriõigus kuulub PEFC Nõukogule. Dokument on vabalt või nõudmisel kättesaadav PEFC Nõukogu veebilehel www.pefc.org

Käesoleva standardi ühtegi osa ei tohi ärilisel eesmärgil ilma PEFC Nõukogu loata mitte üheski vormis ega ühegi vahendiga muuta, reprodutseerida ega kopeerida.

Dokumendi ametlik versioon on inglisekeelne. Dokumendi tõlkeid võib saada PEFC Nõukogult või PEFC rahvuslikelt juhtorganitelt. Lahknevuste korral originaalteksti ja tõlke vahel kehtib inglisekeelne versioon.

Dokumendi pealkiri: Säätsev metsamajandamine – nõuded

Dokumendi nimetus: PEFC ST 1003:2018

Kinnitanud: PEFC Üldkogu **Kuupäev:** 2018-11-14

Välja antud: 2018-11-28

Jõustunud: 2018-11-28

Sisukord

Eessõna.....	4
Sissejuhatus	5
1. Reguleerimisala.....	9
2. Normdokumendid	10
3. Mõisted ja määratlused	11
4. Rahvusliku standardi sisu ja standardile PEFC tunnustust taotlevad organisatsioonid	15
5. Juhtimine	17
6. Kavandamine	18
7. Tugi	21
8. Metsamajandamine	22
9. Tulemuslikkuse hindamine	28
10. Täiustamine	30
Lisa 1. Metsaistandikele esitatud nõuete tõlgendamise juhend.....	31
Lisa 2. Mittemetsamaal kasvavate puudega seotud nõuete tõlgendamise juhend.....	33
A. Sissejuhatus	33
B. Mittemetsamaal kasvavatele puudele esitatud nõuete tõlgendamise juhend	34
C. Lisanõuded mittemetsamaal kasvavate puude kohta	37
D. Nõuded, mida reeglina ei kohaldata mittemetsamaal kasvavate puude osas	38
E. Mittemetsamaal kasvavate puude intensiivse ja ekstensiivse majandamise künnisläve määratlemine siseriiklikul tasandil	39
Kasutatud kirjandus	40

Eessõna

PEFC **metsasertifitseerimisskeemide tunnustamise programm** on rahvusvaheline organisatsioon, mis edendab säästvat metsamajandamist metsasertifitseerimise ja metsapõhiste toodete märgistamise kaudu. PEFC sertifikaadi ja/või märgistusega tooted kinnitavad, et nende tootmises kasutatud toormaterjalid pärinevad säästvalt majandatud metsast ja mitte-metsamaal kasvavatelt puudelt, ringlusse võetud materjalidest ja kontrollitud allikatest.

PEFC Nõukogu tunnustab rahvuslikke ja piirkondlikke metsasertifitseerimisskeeme, mis vastavad PEFC Nõukogu nõuetele. Skeeme hinnatakse regulaarselt nõuetele vastavuse suhtes.

Käesolev dokument on koostatud avatud ja läbipaistva protsessi käigus, konsultatsioonidel ja konsensusel põhinevate arutelude tulemusena, kuhu kaasati laialdased huvirühmad.

Käesolev dokument tühistab ja asendab PEFC säästva metsamajandamise nõuete 2010. aasta versiooni (PEFC ST 1003:2010).

Sissejuhatus

PEFC Metsasertifitseerimisskeemide tunnustamise programm

PEFC on juhtiv üleilmne piirkondlike ja rahvuslike metsasertifitseerimisskeemide liit. Sõltumatu, rahvusvahelise, mittetulundusliku ja valitsusvälise organisatsioonina oleme pühendunud säästva metsamajandamise edendamisele kolmandate osapoolte sertifitseerimise kaudu.

PEFC toimib kogu metsa tarneahelas, et edendada vastutustundlikke metsamajandamisvõtteid ning tagada puiduliste ja mittepuiduliste metsasaaduste tootmine vastavalt kõrgeimatele ökoloogilistele, sotsiaalsetele ja eetilistele standarditele. Metsal põhinevad lahendused võimaldavad muuta maailma jätkusuutlikumaks.

Keskendume oma töös peamiselt metsasertifitseerimisele. PEFC sertifitseeritud on enam kui 300 miljonit hektarit¹ metsa, mis teeb PEFCst suurima sertifitseerimissüsteemi maailmas. Meie sertifitseerimissüsteem on ka väikemetsaomanike seas populaarseim. PEFC asutati väike- ja peremetsaomanike poolt valitsusvaheliste protsesside käigus (Euroopa metsade kaitset käsitlev ministrite konverents, Montreali protsess ja Aafrika Puiduorganisatsiooni/Rahvusvahelise Troopilise Puidu Organisatsiooni (ITTO) protsess). Metsasertifitseerimise võimaluste pakkumine väikeettevõtetele on alati olnud meie töö keskmes. Suhteliselt väikeste maaüksuste omanikud seisavad silmitsi neile omaste raskustega ja meie sertifitseerimissüsteem pakub lahendusi nendest ülesaamiseks. (1 - 2018. a. septembri seisuga).

PEFC peamise veendumuse kohaselt peab metsasertifitseerimine toimuma kohalikul tasandil, seetõttu teeme vastutustundliku metsanduse edendamiseks koostööd rahvuslike organisatsioonidega. Katusorganisatsioonina tunnustab PEFC piirkondlikke ja rahvuslikke metsasertifitseerimisskeeme, mis on välja töötatud mitmeid huvirühmi kaasavate protsesside tulemusena arvestades kohalikke prioriteete ja tingimusi.

Piirkondlikud ja rahvuslikud skeemid töötatakse küll välja kohalikul tasandil, kuid neid tuleb rahvusvaheliselt tunnustada. Selleks, et tagada skeemide vastavus rahvusvaheliste nõuetega, viib kolmas osapool kõikide rahvuslike ja piirkondlike skeemide osas läbi range hindamise, analüüsid nende vastavust PEFC säästlikkuse kriteeriumidele, mis on rahvusliku või piirkondliku skeemi tunnustamise eelduseks.

PEFC säästlikkuse kriteeriumid – üleilmsete standardite väljatöötamine

Rahvusvaheliste standardite ja juhendite väljatöötamine on PEFC üks peamisi tegevusi. Nimetatud standardid ehk teisisõnu, PEFC säästlikkuse kriteeriumid, on peaaegu kõikide teiste PEFC tegevuste aluseks, alates sertifitseerimislahenduste pakkumisest kuni standardi nõuetele vastavuse hindamise ja rahvuslike skeemide tunnustamiseni.

Iga standard läbib üksikasjaliku ja range väljatöötamise protsessi. Standard vaadatakse uuesti läbi vähemalt iga viie aasta tagant ning viiakse vajadusel sisse muudatused. Standardi väljatöötamiseks või läbivaatamiseks kutsume osalema huvirühmad, et tagada erinevate huvirühmade esindatus ja välistada üksikute huvide ülekaal ning olla kindel, et protsess on avatud ja läbipaistev ning põhineb konsensusel.

PEFC pakub mitmekülgseid võimalusi ja kanaleid tagamaks, et kõik teemast huvitatud saaksid osaleda ning end viimaste arengutega kurssi viia. Nimetatud võimalusteks on muu hulgas:

- Osalemine standardi koostamise töörühmas. Töörühmad on kõige mõjuvõimsam institutsioon selles protsessis, sest osalised vastutavad standardi läbivaatamisel sisulise poole eest
- Üldsusele avatud ekspertfoorumid, kes edastavad teavet töörühmadele
- Korrapärane teabe uuendamine ja selle avaldamine PEFC kodulehel ning teabe edastamine meie uudiskirja ja sotsiaalmeediakanalide vahendusel, et kõiki huvilisi teemaga kursis hoida
- Huvirühmade konverentsid ja dialoogid pakuvad omakorda võimalusi protsessis osalemiseks
- Koostatud standardi esialgne versioon on 60 päeva avatud üldsusele konsultatsioonideks rahvusvahelisel tasandil

Liikmesühinguna peab kogu tehnilise dokumentatsiooni heaks kiitma PEFC Direktorite Nõukogu ja ühingu liikmetest koosnev Üldkogu. Kummalgi nimetatud organitest ei ole õigust töörühma esitatud standardi lõplikku eelnõud muuta, nad võivad selle tervikuna üksnes heaks kiita või tagasi lükata. Heakskiidetud PEFC standardid avaldatakse PEFC kodulehel koos standardi koostamise aruandega, mis annab põhjaliku ülevaate standardi väljatöötamise protsessist.

Piirkondlikud ja rahvuslikud metsasertifitseerimisskeemid – standardite kohandamine kohalikele tingimustele

Üleilmsed standardid kohandatakse kohalikele tingimustele vastavaks piirkondlike ja rahvuslike metsasertifitseerimisskeemide kaudu. Nendes metsasertifitseerimisskeemides määratletakse metsasertifitseerimise reeglid, toimingud ja metsamajandamise kriteeriumid piirkondlikul, riiklikul või teiste administratiivüksuste tasandil. Metsasertifitseerimisskeem hõlmab mitmeid standardeid ja juhendeid, sealhulgas säästva metsamajandamise, rühmasertifitseerimise ja standardite koostamise nõuded jne.

Piirkondlike ja rahvuslike skeemide kaudu saab PEFC tagada, et iga riigi säästva metsamajandamise nõuded töötatakse välja vastavalt eripärastele metsaökosüsteemidele, õiguslikule ja administratiivsele raamistikule, sotsiaal-kultuurilisele kontekstile ja teistele asjakohastele teguritele.

Selline süsteem tagab ka kõikide huvirühmade esindatuse sertifitseerimisprotsessis; huvirühmad aitavad otsustada, mida tähendab säästev metsamajandamine nende riigi kontekstis ja kuidas seda kohalikul tasandil kõige paremini ellu viia. Teemasid, mis on tähtsad kohalikul tasandil, kuid ei sisaldu PEFC säästlikkuse kriteeriumides, käsitletakse tingimata rahvuslikes standardites. PEFC edukuse võti seisnebki selles, et metsamajandajad saavad metsi majandada vastavalt nendele standarditele, mille koostamisel nad on ise osalenud.

Nii nagu metsamajandamisstandardi koostamine rahvusvahelisel tasandil, toimub ka standardite väljatöötamine piirkondlikul, riiklikul ja teiste administratiivüksuste tasandil mitmetest tasakaalustatud esindusega huvirühmadest koosnevate töörühmade kaudu viisil, mis on täpselt määratletud ÜRO dokumendis Agenda 21. Need protsessid peavad põhinema konsensusel, olema avatud ja läbipaistvad, kus ühegi huvirühma huvi ei domineeri, ning mis annavad hulgaliselt võimalusi protsessis osalemiseks.

PEFC tunnustamise protsess – piirkondlike, riiklike ja teiste administratiivüksuste standardite kohandamine PEFC säästlikkuse kriteeriumidega

Selleks, et tagada kõikide meie nõuete järjepidev täitmine piirkondlikul, riiklikul ja teiste administratiivüksuste tasandil, peavad kõik metsasertifitseerimisskeemid, mis taotlevad PEFC tunnustust, läbima mitmekülgse ja põhjaliku sõltumatu hindamise ja kvaliteedi tagamise protsessi. Protsess kestab tavapäraselt üheksa kuud ja hõlmab järgmisi elemente:

1. Sõltumatu hindamine, mille käigus hinnatakse skeemi vastavust PEFC nõuetele ja mis hõlmab üleilmset avalikku konsultatsiooniprotsessi.
2. Kvaliteedi tagamise protsess.
3. PEFC Üldkogu hääletab skeemi tunnustamise poolt juhul, kui skeem on hindamise ja kvaliteedi tagamise protsessi edukalt läbinud.

Teave tunnustatud skeemide, sealhulgas hindamiste täielikud aruanded on avalikkusele kättesaadavad PEFC kodulehel.

Sellise protsessi läbimisel saab PEFC kinnitada, et standardid vastavad meie üleilmselt tunnustatud PEFC säästlikkuse kriteeriumidele. Praktikas tähendab see, et metsasertifitseerimisskeemi raames sertifitseeritud puidulisi ja mittepuidulisi metsasaadusi peetakse PEFC sertifitseerituks mis tahes paigas maailmas ning toodetel on õigus kanda PEFC märgistust tingimusel, et need müüakse sertifitseeritud tarneahela kaudu. Lisaks eeltoodule saab sertifitseeritud metsi, mida ei majandata puidu tootmise eesmärgil, tunnustada säästvalt majandatud metsana.

Sertifitseerimine – standardinõuetele vastavuse tõendamine

Sertifitseerimine on protsess, mis kinnitab, et rühmad või üksikisikud, kes soovivad taotleda PEFC metsamajandamise või tarneahela sertifitseerimist, vastavad meie nõuetele.

Usaldusväärne sertifitseerimine eeldab, et sertifitseerimisotsused on erapooletud, sõltumatud ja pädevad. See tähendab, et standardi koostamine, sertifitseerimine ja akrediteerimine peavad toimuma üksteisest täiesti sõltumatult, et hoida ära huvide konflikti tekkimist ning tagada kõrgeim pädevuse tase:

- PEFC või piirkondlik ja rahvuslik sertifitseerimisskeem koostab standardi. See on protsess, mille käigus määratletakse koos huvirühmadega sertifitseerimisnõuded
- Sertifitseerija teostab sertifitseerimise. See on protsess, mille käigus kontrollitakse, kas metsamajandaja või ettevõtte täidab sertifitseerimisnõudeid
- Akrediteerimisasutus, milleks on Rahvusvahelise Akrediteerimisfoorumi (IAF) liige või Akrediteerimisfoorumi piirkondlik akrediteerimisrühm, viib läbi akrediteerimise. See on protsess, mille käigus hinnatakse sertifitseerija pädevust

Üksused, mis soovivad taotleda PEFC sertifitseerimist, peavad tõendama vastavust PEFC tunnustatud standarditele. Kui vastavus on tõendatud, väljastab sertifitseerija kuni viis aastat kehtiva sertifikaadi, selle aegumisel peab sertifikaadi omanik taotlema uuesti sertifitseerimist.

Lisaks kontrollitakse iga-aastaste auditite käigus jätkuvat vastavust meie nõuetele. Majandamisüksus teenib õiguse nimetada end "PEFC sertifitseerituks" ja kasutada PEFC märgist üksnes juhul, kui sertifitseeritud üksus vastab endiselt PEFC tunnustatud standardite nõuetele.

PEFC on teadlik asjaolust, et sarnaselt mis tahes programmi või tegevusega tekib ka sertifitseerimisega seoses aeg-ajast probleeme mittevastavuse ja täitmata jätmisega.

Sertifitseeritud üksuse vastu esitatud kaebustega tegeletakse vastavalt sertifitseerijate sisse seatud kaebuste ja pöördumiste korrale. Kui probleeme antud tasandil ei suudeta lahendada, lahendatakse kaebused vastavalt rahvusliku akrediteerimisasutuse kaebuste ja pöördumiste lahendamise korrale ja seejärel vajadusel vastavalt kolmanda tasandi – IAFi – kaebuste lahendamise korrale.

Juhul, kui sertifitseeritud majandamisüksus ei vasta PEFC nõuetele, võidakse üksuse sertifikaat peatada või tühistada. Juhul, kui leitakse, et sertifitseerija või koguni akrediteerimisasutus ei ole kaebust korrektselt menetlenud, võib asutus oma tegevuslitsentsi kaotada.

1. Reguleerimisala

Käesolev dokument hõlmab PEFC rahvusvahelisi säästlikkuse kriteeriume, mille alusel PEFC tunnustab piirkondlike, riiklike või teiste administratiivüksuste säästva metsamajandamise ja mittemetsamaal kasvavate puude majandamise standardeid, hõlmates kõiki vastavaid tooteid ja teenuseid. PEFC tunnustatud standardid koostatakse PEFC rahvusvaheliste säästlikkuse kriteeriumide alusel laialdaste huvirühmade tasakaalustatud esinduse arutelude tulemusena. Käesolevas dokumendis toodud nõuded kehtivad metsaomanikele ja -majandajatele, samuti alltöövõtjatele ja teiste ettevõtetele, kes tegutsevad PEFC sertifitseeritud aladel. Nimetatud nõuded hõlmavad metsamajandamissüsteemi kõiki vajalikke protsesse, mille eesmärgiks on säästev metsamajandamine.

Metsaistandikega seonduvaid nõudeid on selgitatud käesoleva dokumendi 1. lisas.

Mittemetsamaal kasvavate puude majandamisega seotud nõudeid on selgitatud käesoleva dokumendi 2. lisas. Kõik käesolevas standardis toodud nõuded, mis viitavad "metsale", kehtivad ka mittemetsamaal kasvavate puude kohta, kui 2. lisas ei ole sätestatud teisiti.

2. Normdokumendid

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni ühinemisvabaduse ja organiseerumisõiguse kaitse konventsioon nr. 87, 1948.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni sunniviisilise töö konventsioon nr. 29 1930.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni organiseerumisõiguse ja kollektiivlääbirääkimiste konventsioon nr. 98, 1949.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni võrdse tasustamise konventsioon nr. 100, 1951.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni sunniviisilise töö kaotamise konventsioon nr. 105, 1957

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konventsioon diskrimineerimise (tööhõive ja töökohad) kohta nr. 111, 1958.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni vanuse alammäära konventsioon nr. 138, 1973.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni põlisrahvaste ja hõimurahvaste konventsioon nr. 169, 1989.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni lapsele sobimatu töö konventsioon nr. 182, 1999.

ISO/I EU 17021-1, Vastavushindamine. Nõuded juhtimissüsteemide auditit ja sertifitseerimist teostavatele asutustele. 1. osa. Nõuded

ÜRO, ÜRO põlisrahvaste õiguse deklaratsioon, 2007

ÜRO, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, 1948.

Püsivate orgaaniliste saasteainete Stockholmi konventsioon, 1998

PEFC ST 1001, Standardi koostamine. Nõuded

PEFC ST 1002, Metsamajandamise rühmasertifitseerimine. Nõuded

PEFC GD 1007, Rahvuslike skeemide kinnitamine ja vastastikune tunnustamine ning läbivaatamine

PEFC ST 2002, Metsapõhiste toodete tarneahel. Nõuded

ISO 2. juhend. Standardiseerimine ja seotud tegevused. Põhimõisted

3. Mõisted ja määratlused

Käesolevas dokumendis kehtivad ISO/IEC 2. juhendis toodud mõisted ja määratlused koos alljärgnevate määratlustega.

3.1 Mõjutatud huvirühm

Mistahes **huvirühm**, kes võib kogeda otsest elu- ja/või töötingimuste muutust, mis on põhjustatud käesoleva standardi täitmisest, või **huvirühm**, kes võib hakata standardit rakendama ning keda seetõttu puudutavad käesoleva standardi nõuded.

Märkus 1. Mõjutatud huvirühmade hulka kuuluvad naaberkogukonnad, põlisrahvad, töötajad jne. Tähele tuleb panna asjaolu, et standardist huvituv rühm (nt MTÜ-d, teadlaste kogukond, kodanikuühiskond) ei ole tingimata standardist mõjutatud.

Märkus 2. Huvirühmast, kes võib hakata standardit rakendama, saab tõenäoliselt sertifitseeritud üksus, näiteks metsamajandaja metsamajandamise standardi puhul või puidutöötlemisettevõtte puidu tarneahela standardi puhul.

3.2 Metsastamine

Metsa rajamine metsa istutamise ja/või külvamise teel maale, millel antud ajani oli mõni muu kasutusotstarve, tegemist on maakasutuse muutmisega mitte-metsamaast metsamaaks (allikas: FAO 2018).

3.3 Sertifitseeritud ala

Metsaala, mille suhtes kohaldatakse säästva metsamajandamise süsteemi vastavalt PEFC säästva metsamajandamise standardile (PEFC ST 1003).

3.4 Halvenenud seisundis metsad

Maa, millel seisundi pikaajalise halvenemise tõttu on vähenenud võime pakkuda metsast saadavaid hüvesid, sealhulgas süsinikuvaru, puit, bioloogiline mitmekesisus ning teised saadused ja teenused (allikas: FAO 2003)

3.5 Ökoloogiliselt tähtsad metsaalad

Metsaalad, mis

- a) hõlmavad kaitstavaid, haruldasi, tundlikke ja esinduslikke metsaökosüsteeme;
- b) hõlmavad märkimisväärses kontsentratsioonis endeemilisi liike ja elupaiku ning ohustatud liikide elupaiku sellises tähenduses, nagu on toodud tunnustatud andmestikes;
- c) hõlmavad ohustatud ja kaitstud geneetiliste ressursside säilitamist kohapeal;
- d) aitavad säilitada üleilmsel, piirkondlikul ja riiklikul tasandil märkimisväärselt suuri maastikke, kus levivad looduslikult ja suurtes kogustes looduslikud liigid.

3.6 Ökosüsteemiteenused

Ökosüsteemiteenused on loodusest saadavad hüved. Hüvede hulka kuuluvad varustusteenused – toit, vesi, puit, kiud; reguleerivad teenused, mis mõjutavad kliimat, üleujutusi, haigusi, jäätmete teket ja vee kvaliteeti; kultuuriteenused, millega loodus pakub puhkemajanduslikke, esteetilisi ja vaimseid hüvesid ning tugiteenused nagu mullateke, fotosüntees ja aineringe (allikas: Aastatuhande ökosüsteemide hindamise aruanne, 2005).

3.7 Mets

Mets on maa-ala, mille pindala on vähemalt 0,05-1,0 hektarit ja puuvõrade liitus (või võrdväärne tihedus) vähemalt 10-30%, ning kaetud puudega, mis on saavutanud kõrguse sellel kasvukohal vähemalt 2-5 meetrit. Mets võib koosneda ka suletud metsast, kus erinevate rinnete puud ja alusmets katavad suure osa maa-alast või avatud metsast. Noored looduslikud metsad ja kõik istandikud, mis pole veel saavutanud puuvõrade 10-30%list liitust ega puude kõrgust vähemalt 2-5 meetrit, loetakse samuti metsaks nii, nagu arvatakse metsa hulka maa-ala, mis on tavaliselt osa metsast, kuid ajutiselt puudeta, raiete või samalaadse inimtegevuse tõttu või looduslikel põhjustel, kuid mille puhul võib eeldada tagasi muutumist metsaks (allikas: ÜRO 2002).

Märkus: iga piirkondlikul, riiklikul või muul administratiivüksuse tasandil koostatud standard peab metsa mõiste ja kriteeriumide määratlemisel arvesse võtma antud üksusele omaseid väärtusi. Kui riik ei ole sellised väärtusi veel määratlenud, vastutab **standardi koostaja** antud riigile ainuomaste väärtuste väljatöötamise eest.

3.8 Metsamaa kasutusotstarbe muutmine

Metsamaa muutmine **mitte-metsamaaks** või **metsaistandikuks** otsese inimtegevuse käigus.

Märkus: metsa uuendamist puude istutamise või puuseemnete otsese külvamise teel ja/või loodusliku uuenduse tekkele kaasaitamist, mille tulemusena domineeriksid samad puuliigid, mis raiuti, või kohaliku päritoluga puuliigid, ei loeta metsamaa kasutusotstarbe muutmiseks.

3.9 Metsaistandik

Mets, mis on rajatud võõrliikidest või teatavatel juhtudel pärismaistest puuliikidest istutamise või külvamise teel, peamiselt puiduliste või mittepuiduliste toodete tootmiseks ja teenuste osutamiseks.

Märkus 1. Istandikuks nimetatakse kõiki võõrliikidest koosnevaid puistuid, mis on rajatud puiduliste või mittepuiduliste toodete tootmiseks ja teenuste osutamiseks.

Märkus 2. Istandikuks nimetatakse ka mõnest pärismaistest liigist koosnevat puistut, mida iseloomustab intensiivne maapinna ettevalmistus (nt kultiveerimine), sirged puuderead ja/või ühevanuseline puistu.

Märkus 3. Käesoleva mõiste rakendamine eeldab rahvusliku metsaterminoloogia ja õiguslike nõuete arvestamist.

3.10 ILO aluskonventsioonid

ILO Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni haldusnõukogu on nimetanud aluskonventsioonideks kaheksa konventsiooni (ILO 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 and 182) lähtudes põhimõtetest ja õigustest töö: ühinemisvabaduse ja kollektiivlääbirääkimiste õiguse tõhus tunnustamine, sunniviisilise või kohustusliku töö kõigi vormide kõrvaldamine, laste töö tõhus kaotamine ning diskrimineerimise kõrvaldamine töö ja kutseala suhtes.

3.11 Geneetiliselt muundatud puud

Puud, mille geneetilist materjali on muudetud viisil, mis loomulikul paaritumisel või ja/või rekombineerumisel ei ole võimalik, võttes arvesse kohaldatavaid õigusakte, mis määratlevad geneetiliselt muundatud organismide konkreetse mõiste.

Märkus 1: geneetiliselt muundatud puud saavad tekkida järgmistel geneetilise muundamise meetoditel:

- 1) rekombinantse nukleiinhappe tehnoloogiad, mis hõlmavad geneetilise materjali uute kombinatsioonide moodustamist ükskõik milliste vahenditega väljaspool organismi toodetud

nukleiinhappe molekulide asetamisel viirusesse, bakteriaalsesse plasmidi või muusse vektorsüsteemi ja nende inkorporeerimist;

- 2) meetodid, mille puhul organismiväliselt ettevalmistatud pärilikkusmaterjal viiakse otse organismi, sealhulgas mikroinjeksioon, makroinjeksioon ja mikrokapseldamine;
- 3) rakkude liitmine (kaasa arvatud protoplastide liitmine) ehk hübriidiseerimine, mille puhul kahe või mitme raku liitmisel looduses mitteesinevate meetodite abil tekivad uue pärilikkusmaterjali kombinatsiooniga elusrakud.

Märkus 2: geneetiliselt muundatud puud ei teki järgmistel geneetilise muundamise meetoditel (ELi direktiiv 2001/18/EU):

- 1) viljastamine in vitro;
- 2) looduslikud protsessid, näiteks: konjugatsioon, transduktsioon, transformatsioon;
- 3) polüploidisuse indutseerimine.

3.12 Integreeritud kahjuritõrje

Kõikide olemasolevate taimekaitsemeetodite hoolikas kaalumine ning sellele järgnev kahjulike organismide populatsioonide arengut tõkestavate sobivate meetmete integreerimine nii, et taimekaitsevahendite kasutamise ja muude sekkumiste ulatus püsiks majanduslikult ja ökoloogiliselt põhjendatud tasemel ning ohtusid inimeste tervisele ja keskkonnale vähendataks või viidaks miinimumini (FAO 2018).

3.13 Maastik

Sotsiaal-ökoloogiline süsteem, mis koosneb looduslikest ja/või inimeste mõjutatud ökosüsteemide mosaiigist oma iseloomuliku topograafia, vegetatsiooni, maakasutuse ja asustusega, mida mõjutavad ökoloogilised, ajaloolised, majanduslikud ja kultuurilised protsessid ning antud piirkonna tegevused (allikas: Scherr et al. 2013).

3.14 Majandamiskava

Dokument, mis sisaldab konkreetseid eesmärke, tegevusi ja kontrollmeeteid ökosüsteemi majandamiseks ja teenuste osutamiseks teatava perioodi jooksul.

Märkus: sõltuvalt kohalikest tingimustest võib antud funktsiooni täita ka mõni teine dokument.

3.15 Majandamissüsteem

Organisatsioon sisse seatud omavahel seotud ja vastastikku toimivate elementide süsteem strateegiate väljatöötamiseks ja eesmärkide seadmiseks ning protsessid nende eesmärkide saavutamiseks.

3.16 Juht

Isik, kes juhib ja kontrollib **organisatsiooni**.

Märkus: juht võib olla ka isik, kes tegutseb omandiõiguse või traditsioonilise või tavapärase maaomandiõiguse alusel.

3.17 Mitte-metsa ökosüsteem

Maa, mis ei kuulu **metsa** mõiste alla.

3.18 Mittepuidulised metsasaadused

Kõik bioloogilise päritoluga metsast ja mittemetsamaal kasvavatel puudel pärinevad saadused, välja arvatud puit (allikas: FAO 2017).

3.19 Organisatsioon

Isik või isikute rühm, kellel on oma funktsioon, mis hõlmab vastutust, volitusi ja suhteid seatud eesmärgi saavutamiseks.

Märkus 1: organisatsioon taotleb PEFC sertifikaati ja vastutab PEFC säästva metsamajandamise nõuetele vastavuse eest; organisatsioon võib vastutada mitme metsamajandamisüksuse eest.

Märkus 2: organisatsiooni rollis võib olla ka majandaja või omanik.

3.20 Metsauuendamine

Metsa uuesti rajamine metsa istutamise ja/või külvamise teel maale, mis on määratletud metsamaana (allikas: FAO 2018).

3.21 Huvirühm

Üksikisik, rühm, kogukond või organisatsioon, kellel on huvi standardi vastu.

3.22 Standardimisasutus

Tunnustatud standardiseerimistegevusi teostav asutus.

Märkus: standardimisasutus metsamajandamise sertifitseerimissüsteemi/standardi mõistes on asutus, kes vastutab metsasertifitseerimise standardi väljatöötamise ja arendamise eest. Standardimisasutus võib olla PEFC rahvuslik juhtorgan või metsasertifitseerimissüsteemist eraldi seisev organ.

3.23 Mittemetsamaal kasvavad puud

Puud, mis kasvavad väljaspool siseriiklikult **metsamaaks** klassifitseeritud ala. Mittemetsamaa all mõistetakse tavaliselt "põllumajandusmaad" või "asumit".

4. Rahvusliku standardi sisu ja standardile PEFC tunnustust taotlevad organisatsioonid

4.1 Üldpõhimõtted

Piirkondlikul, riiklikul ja teiste administratiivüksuste tasandil rakendatavad säästva metsamajandamise standardid:

- a) hõlmavad majandamise ja toimimise nõudeid, mida rakendatakse metsamajandamisüksuse või mõnel teisel vastaval tasandil, et tagada kõikide kavandatud eesmärkide saavutamine metsamajandamisüksuse tasandil

Märkus: olukord, kus nõuet tuleb täita mõnel "teisel tasandil" (rühm, piirkond) on näiteks metsatervise seire. Kui metsatervise seire viiakse läbi piirkondlikul tasandil ja tulemused edastatakse metsaüksuse tasandile, täidetakse nõude eesmärk ilma, et tekiks vajadus seire läbi viia igas metsaüksuses eraldi;

- b) on selged, tulemuspõhised ja auditeeritavad;
- c) kehtivad kõikide metsamajandajate tegevuste kohta määratletud **metsaalal**, kui nende tegevus mõjutab nõuetele vastavuse saavutamist;
- d) hõlmavad arvestuse pidamise kohustust, mis võimaldab tõendada metsamajandamise standardi nõuetele vastavust;
- e) hõlmavad toote tähistamist märkega "100% PEFC sertifitseeritud" või mõne teise asjakohase märkega, mis annab tarbijale teada, et toode pärineb standardi järgi majandatud metsast ja omab PEFC tarneahela sertifikaati;

Märkus: PEFC tunnustatud standarditega seotud väited ja Nõukogu kinnitatud lühendid, näiteks "100% PEFC certified" ja nende tõlked teistesse keeltesse on avaldatud PEFC kodulehel www.pefc.org;

- f) sätestavad, et juhul, kui **metsaomanikud/majandajad** müüvad lisaks standardiga hõlmatud alalt pärit toodetele ka tooteid, mis ei pärine standardiga hõlmatud alalt, ei ole nende toodete puhul lubatud kasutada väidet "100% PEFC sertifitseeritud" või mõnda teist PEFCga seotud väidet;
- g) kehtestavad, et väiteid toodete pärinemise kohta standardiga hõlmatud alalt võivad edastada üksnes metsaomanikud/majandajad, kellele on omistatud PEFC tunnustatud sertifikaat standardile vastavuse kohta;
- h) määratlevad nõuded, mis puudutavad teabe edastamise kohustust PEFC tarneahela sertifikaati omavatele klientidele;
- i) hõlmavad ülevaadet kohaldatavatest õigusaktidest. Juhul, kui käesolevad säästlikkuse kriteeriumid ei kajastu piirkonna, riigi või teiste administratiivüksuste standardites, on põhjuseks asjaolu, et neid on juba käsitletud vastavates õigusaktides.

4.2 Mõjutatud huvirühmade vajaduste ja ootuste arvestamine

Standardi nõuete kohaselt peab organisatsioon:

- a) määratlema mõjutatud huvirühmad, kes on asjakohased säästva metsamajandamise seisukohast;
- b) määratlema nende huvirühmade vastavad vajadused ja ootused.

4.3 Majandamissüsteemi reguleerimisala kindlaksmääramine

4.3.1 Standard nõuab, et **organisatsioon** määraks majandamisskeemi reguleerimisala sätestamiseks kindlaks majandamise ulatuse ja kohaldatavuse.

4.3.2 Standard nõuab, et metsamajandamine sisaldaks inventeerimist ja kavandamist, täitmist, seiret ja hindamist ning metsamajanduslike tegevuste sotsiaalsete, keskkonna- ja majanduslike mõjude asjakohast hindamist. Selline tegevus on metsamajandamise pideva täiustamise aluseks.

5. Juhtimine

5.1 Standard nõuab, et **organisatsioon** kohustuks:

- a) järgima säästva metsamajandamise standardit ja sertifitseerimisskeemi teisi kohaldatavaid nõudeid;
- b) pidevalt täiustama säästva **metsamajandamise süsteemi**.

5.2 Standard nõuab, et võetud kohustuste tekst oleks avalikkusele kättesaadav.

5.3 Standard nõuab, et säästva metsamajandamise kohustused oleksid selgelt määratletud ja jagatud.

6. Kavandamine

6.1 Riske ja võimalusi arvestavad tegevused

6.1.1 Standard nõuab, et **organisatsioon** arvestaks säästva metsamajandamise nõuetele vastavuse osas riskide ja võimalustega. Arvesse tuleb võtta ka organisatsiooni suurust ja tegevuse ulatust.

6.1.2 Standard nõuab metsaressursside inventuuri teostamist ja kaardistamist ning andmete täiendamist vastavalt kohalikele ja rahvuslikele tingimustele, mis on kooskõlas käesoleva tunnustatud rahvusvahelise standardi nõuetega.

6.2 Metsamajandamiskava

6.2.1 Standardi nõuete kohaselt peab **metsamajandamiskava**:

- a) olema koostatud ning regulaarselt ajakohastatud ja pidevalt täiustatud;
- b) vastama **metsamaa** suurusele ja kasutusele;
- c) põhinema kohaldatavatel kohalikel, riiklikel ja rahvusvahelistel õigusaktidel ning olemasolevatel maakasutus- ja teistel kavadel;
- d) hõlmama piisaval määral metsaressursse.

6.2.2 Standardi nõuete kohaselt peab **metsamajandamiskava** arvesse võtma majandatava **metsamaa** erinevaid kasutusviise ja otstarvet.

6.2.3 Standardi nõuete kohaselt peab **metsamajandamiskava** sisaldama vähemalt olemasoleva metsamajandamisüksuse kirjeldust, pikaajalisi eesmärke, keskmist aastast raiemahtu koos põhjendusega.

6.2.4 Standardi nõuete kohaselt peavad metsamajandamiskavas kajastuma ka **mittepuiduliste** metsasaaduste aastane kasutusmaht juhul, kui metsamajandamine hõlmab **mittepuiduliste metsasaaduste** kasutamist ärielistel eesmärkidel mahus, mis võib avaldada mõju nende pikaajalisele jätkusuutlikkusele.

6.2.5 Standardi nõuete kohaselt peab **metsamajandamiskava** sätestama meetodid ja vahendid metsaökosüsteemi seisundi halvenemise ja kahjustumise riski vähendamiseks.

6.2.6 Standardi nõuete kohaselt peab **metsamajandamiskava** arvesse võtma teadusuuringute tulemusi.

6.2.7 Standardi nõuete kohaselt peab **metsamajandamiskava** kokkuvõtte, mis on koostatud vastavalt metsamajandamise mahule ja ulatusele, olema avalikkusele kättesaadav ning sisaldama teavet üldiste eesmärkide ja metsamajandamise põhimõtete kohta.

6.2.8 Standardi nõuete kohaselt võib **metsamajandamiskava** avalikkusele kättesaadavas kokkuvõttes välja jätta konfidentsiaalse ärialase teabe ja isikuandmed ning muu teabe, mida peetakse vastavalt kohaldatavale seadusandlusele või kultuuriväärtuste või tundlike loodusressursside kaitsmise eesmärgil konfidentsiaalseks.

6.3 Vastavusnõuded

6.3.1 Õigusnormidele vastavus

6.3.1.1 Standardi nõuete kohaselt peab **organisatsioon** määratlema õigusaktid, mis on kohaldatavad tema metsa majandamisele ja tagama nende õigusaktide kättesaadavuse ning täpsustama, mil viisil antud vastavusnõuded on **organisatsioonile** kohaldatavad.

Märkus: riigile, mis on sõlminud Euroopa Liidu ja tootjamaa vahel metsandusõiguse rakendamise, metsandushalduse ja -kaubanduse (FLEGT) vabatahtliku partnerluslepingu (VTA), kehtivad VPA lepingu sätestatud "metsamajandamisele kohaldatavad õigusnormid".

6.3.1.2 Standardi nõuete kohaselt peab **organisatsioon** vastama kohaldatavatele kohalikele, riiklikele ja rahvusvahelistele metsamajandamisega seotud õigusaktidele, mis sätestavad muu hulgas, kuid mitte ainult, metsamajandamisvõtted; loodus- ja keskkonnakaitse; kaitstavad ohustatud liigid; põlisrahvaste, kohalike kogukondade või teiste **mõjutatud huvirühmade** kinnisvara, maaomandi- ja maakasutusõiguse; tervisekaitse ja tööhutuse teemad; korruptsiooni ärahoidmise ning kohaldatavate tasude ja maksude tasumise.

6.3.1.3 Standardi nõuete kohaselt peab **organisatsioon** juhul, kui korruptsioonivastaseid õigusakte ei ole jõustatud, võtma kasutusele alternatiivseid korruptsioonivastaseid meetmeid vastavalt korruptsiooniohu suurusele.

6.3.1.4 Standardi nõuete kohaselt tuleb rakendada meetmeid, et ära hoida **metsas** lubamatuid tegevusi, näiteks ebaseaduslik raie, ebaseaduslik maakasutus, ebaseaduslikult tekitatud tulekahjud ja teised ebaseaduslikud tegevused.

6.3.2 Juriidilised, tavaõiguslikud ja traditsioonilised metsamaaga seotud õigused

6.3.2.1 Standardi nõuete kohaselt tuleb kinnisvara omandiõigus, puude omand ja maa kasutusõigus selgelt määratlema, dokumenteerida ja vastava majandamisüksuse suhtes rakendada. Samamoodi tuleb välja selgitada metsamaaga seotud juriidilised, tavaõiguslikud ja traditsioonilised õigused, neid tunnustada ja austada.

Märkus: juhiseid kasutusõiguste rakendamise kohta võib saada Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) koostatud vabatahtlikest suunistest maaomandi, kalavete ja metsa vastutustundliku majandamise kohta riikliku toiduohutuse kontekstis.

6.3.2.2 Standardi nõuete kohaselt peab **metsamajandustegevusi** ja töid teostama vastavalt määratletud juriidilistele, tavaõiguslikele ja traditsioonilistele õigustele, nagu on toodud ILO 169 ja ÜRO põlisrahvaste õiguste deklaratsioonis, millest ei astuta üle enne, kui on saavutatud vabatahtlik ja eelnevalt kokkulepitud informeeritud nõusolek õiguste valdajalt, sealhulgas vajadusel kompensatsiooni kohaldamine. Juhul, kui õiguste rakendamise osas ei jõuta kokkuleppele või vaidlus ei leia lahendust, lahendatakse sellised lahkkelid asjakohase õiglase menetluse käigus. Sellistel juhtudel pakuvad metsamajandajad ajutise lahendusena osapooltele võimaluse osaleda metsamajandamisega seotud sisuliste otsuste tegemisel, austades selles riigis, kus sertifitseerimine toimub, vastu võetud poliitilisi otsuseid ja seadustes sätestatud protsesse, rolle ja vastutust.

6.3.2.3 Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamistegevuste ja tööde läbiviimisel austama ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis sätestatud inimõigusi.

6.3.3 ILO põhikonventsioonid

6.3.3.1 Standardi nõuete kohaselt peavad metsamajandustegevused ja –tööd vastama ILO põhikonventsioonidele.

Märkus: riikides, kus ILO põhikonventsioonid on ratifitseeritud, kohaldatakse punkti 6.3.3.1 nõudeid. Riikides, kus ILO põhikonventsioonid ei ole ratifitseeritud ning selle sisu ei kajastu asjakohastes õigusaktides, lisatakse metsamajandamise standardisse konkreetsed nõuded.

6.3.4 Tervishoid, ohutus ja töötingimused

6.3.4.1 Standardi nõuete kohaselt peab metsatöid kavandama, korraldama ja teostama viisil, mis võimaldab hinnata kaasnevaid tervise- ja õnnetusriske, ning rakendada kõiki mõistlikke meetmeid, et kaitsta töötajaid tööga seotud riskide eest. Töötajaid peab teavitama nende tööga seotud riskidest ning riskide ennetamise meetmetest.

6.3.4.2 Standardi nõuete kohaselt peavad töötingimused olema ohutud ning kõiki, kellele on metsatööl antud tööülesanne, juhendatakse ja koolitatakse ohutute tövõtete osas. Töötunnid ja puhkus peavad vastama riiklikele õigusaktidele ja kohaldatavatele kollektiivlepingutele.

Märkus: rahvuslike standardite koostamisel saab antud teema osas asjakohaseid juhiseid ILO heade tavade koodeksist: ohutus ja tervishoid metsatööl.

6.3.4.3 Standardi nõuete kohaselt peavad kohalikest ja võõrtöolistest metsatöötajad, samuti alltöövõtjad ja teised töötajad, kes töötavad **PEFC-sertifitseeritud aladel**, saada vähemalt miinimum- või sellest kõrgemat palka, nii nagu on sätestatud riiklikult või antud tööstusharus või kollektiivlääbirääkimiste lepingus, kui see on kohaldatav.

Märkus: juhul, kui palk jääb allapoole riigi miinimumpalga taset, tuleb võtta meetmeid palga tõstmiseks miinimum tasemeni lisaks palga tõstmisele inflatsiooni tulemusena.

6.3.4.4 Standardi nõuete kohaselt peab **organisatsioon** tagama võrdsed võimalused, mittediskrimineerimise ja töökiusamisest hoidumise ning edendama soolist võrdõiguslikkust.

7. Tugi

7.1 Ressursid

7.1.1 Standardi nõuete kohaselt otsustab **organisatsioon**, milliseid ressursse on vaja säästva **metsamajandamissüsteemi** koostamiseks, täitmiseks, säilitamiseks ja pidevaks täiustamiseks ning tagab nende ressursside hankimise.

7.2 Pädevus

7.2.1 Standardi nõuete kohaselt tuleb metsamajandajatele, alltöövõtjatele, töötajatele ja metsaomanikele edastada vajalikku teavet ja säästva metsamajandamise alase pideva koolitusega hoida neid kõige uuega kursis, mis on käesolevas standardis kirjeldatud metsamajandamise kavandamise ja metsatööde eelduseks.

7.3 Teabevahetus

7.3.1 Standardi nõuete kohaselt peab kohalike kogukondade, põlisrahvaste ja teiste **huvirühmadega** säästva metsamajandamise teemal tõhusalt suhtlema ja konsulteerima.

7.4 Kaebused

7.4.1 Standardi nõuete kohaselt peab sisse seadma metsamajandamistoid, maakasutusõigust ja töötingimusi puudutavate kaebuste ja vaidluste lahendamise korra.

7.5 Teabe dokumenteerimine

7.5.1 Standardi nõuete kohaselt peab **organisatsioon** välja töötama ja dokumenteerima **organisatsiooni juhtimissüsteemi**, mis on vajalik säästva metsamajandamise süsteemi tõhusaks funktsioneerimiseks.

7.5.2 Standardi nõuete kohaselt peab dokumenteeritud teave olema asjakohane ning **organisatsiooni** tegevustele vastavalt ajakohastatud.

8. Metsamajandamine

8.1 **1. kriteerium.** Metsaressursside hoidmine või asjakohane suurendamine ja nende panus üleilmsesse süsinikuringi

8.1.1 Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamise eesmärk olema **metsade** ja nende **ökosüsteemiteenuste** hoidmine või suurendamine ning metsaressursside majanduslike, ökoloogiliste, kultuuriliste ja sotsiaalsete väärtuse säilitamine või suurendamine.

8.1.2 Standardi nõuete kohaselt tuleb keskmises ja pikas perspektiivis kaitsta metsaressursside kvantiteeti ja kvaliteeti ning metsa võimet talletada ja siduda süsinikku, tasakaalustades metsaraiet ja metsa juurdekasvu, rakendades selleks sobivaid metsakasvatustlikke meetmeid ja eelistades meetodeid, mis vähendavad metsaressurssidele avalduvat kahjulikku mõju.

8.1.3 Standardi nõuete kohaselt tuleb metsa majandamisel eelistada kliimat arvestavaid võtteid, et vähendada kasvuhoonegaaside mõju ja kasutada ressursse tõhusalt.

8.1.4 Standardi nõuete kohaselt ei ole lubatud metsa muutmine mittemetsamaaks, välja arvatud põhjendatud juhtudel, kui metsa muutmine mittemetsamaaks:

- a) on kooskõlas riikliku ja piirkondliku maakasutuse ja metsamajandamise poliitika ja seadustega ning tuleneb riiklikust või piirkondlikust maakasutuse planeeringust, mida juhivad valitsusorgan või mõni muu ametiasutus ning on läbi viidud **mõjutatud huvirühmadega** konsulteerides;
- b) hõlmab väikest osa (mitte suuremat kui 5%) **metsatüübist sertifitseeritud alal**;
- c) ei avalda kahjulikku mõju **ökoloogilise tähtsusega metsaaladele**, kultuurilise või sotsiaalse tähtsusega aladele või teistele kaitsealadele;
- d) ei hävita märkimisväärselt suure süsinikuvaruga alasid ning
- e) annab panuse pikaajaliste kaitsealade, majanduslike ja sotsiaalsete hüvede loomisse.

8.1.5 Standardi nõuete kohaselt ei **metsastata** ökoloogiliselt väärtuslikku **mittemetsa ökosüsteemi**, välja arvatud põhjendatud juhtudel, kui väärtusliku mittemetsa ökosüsteemi metsastamine:

- a) on kooskõlas riikliku ja piirkondliku maakasutuse ja metsamajandamise poliitika ja seadustega ning tuleneb riiklikust või piirkondlikust maakasutuse planeeringust, mida juhivad valitsusorgan või mõni muu ametiasutus;
- b) viiakse läbi otsuste tegemise protsessi tulemusena, kus **mõjutatud huvirühmadel** on võimalus metsastamise teemal läbipaistva osalusprotsessi kaudu otsustamisel kaasa rääkida;
- c) ei avalda kahjulikku mõju ohustatud (sealhulgas haavatavatele, haruldastele või ohustatud) **mittemetsa ökosüsteemidele**, kultuurilise või sotsiaalse tähtsusega aladele või teistele kaitsealadele;
- d) hõlmab väikest osa ökoloogilise tähtsusega **mittemetsa ökosüsteemist**, mida organisatsioon majandab;
- e) ei hävita märkimisväärselt suure süsinikuvaruga alasid ning
- f) annab panuse pikaajaliste kaitsealade, majanduslike ja sotsiaalsete hüvede loomisse.

8.1.6 Standard nõuete kohaselt tuleb juhul, kui kaalutakse tugevasti **halvenenud seisundis** metsa muutmist **istandikuks**, veenduda, et see lisab majanduslikku, ökoloogilist, sotsiaalset ja/või

kultuurilist väärtust. Sellise väärtuse lisamise toimub eeldusel, et halvenenud seisundis metsa muutmine istandikuks:

- a) on kooskõlas riikliku ja piirkondliku maakasutuse ja metsamajandamise poliitika ja seadustega ning tuleneb riiklikust või piirkondlikust maakasutuse planeeringust, mida juhib valitsusorgan või mõni muu ametiasutus;
- b) viiakse läbi otsuste tegemise protsessi tulemusena, kus **mõjutatud huvirühmadel** on võimalus metsastamise teemal läbipaistva osalusprotsessi kaudu otsustamisel kaasa rääkida;
- c) omab positiivset mõju **metsataimestiku süsiniku sidumise võimele**;
- d) ei avalda kahjulikku mõju **ökoloogilise tähtsusega metsaaladele**, kultuurilise või sotsiaalse tähtsusega aladele või teistele kaitsealadele;
- e) hoiab ühiskonna jaoks **metsade** kaitsefunktsiooni ning teisi reguleerivaid või toetavaid **ökosüsteemiteenuseid**;
- f) hoiab **metsade** sotsiaal-majanduslikku funktsiooni, sealhulgas metsade puhkemajanduslikku ja esteetlist väärtust ning teisi kultuurilisi teenuseid;
- g) on maa ajalooline kasutusviis tuues tõendeid selle kohta, et metsa seisundi halvenemine ei ole tahtlikult halva metsamajandamise tulemus;
- h) põhineb usaldusväärsetel tõenditel, mis näitavad, et see ala pole taastunud ega taastumisel.

8.2 2. kriteerium. Metsa ökosüsteemi tervise ja elujõu säilitamine

8.2.1 Standardi nõuete kohaselt tuleb säilitada või parandada **metsa** ökosüsteemide tervist ja elujõudu ning **kahjustunud** metsasüsteeme taastada siis, kui võimalik ja niipalju, kui majanduslikult tõhus, kasutades loodusstruktuure ja protsesse võimalikult parimal viisil, rakendades ennetuslikke bioloogilisi meetmeid.

8.2.2 Standardi nõuete kohaselt tuleb säilitada piisav geneetiline, liikide ja struktuuride mitmekesisus või seda edendada, et tagada **metsade** stabiilsus, elujõud ja vastupidavus keskkonna kahjulikele mõjudele ning tugevdada looduslike regulatsioonimehhanisme.

8.2.3 Standardi nõuete kohaselt tuleb piirata tule kasutust metsas ja lubada seda üksnes piirkondades, kus see on vajalik metsamajandamise vahend metsa taastamisel, looduskaitse ja elupaikade majandamisel või on tegemist põlisrahvaste tunnustatud majandamisemeetodiga. Sellisel juhul tuleb rakendada piisavaid majandamis- ja kontrollmeetmeid.

8.2.4 Standardi nõuete kohaselt tuleb metsa majandamisel kasutada sobivaid võtteid, näiteks metsa uuendamist ja **metsastamist** ning kasutada puuliike ja lähtepaljundusmaterjali, mis sobivad kasvukoha tingimustega, ning kasutada noore metsa hooldamisel, raietel ja transpordil tehnikat, mis avaldab minimaalset kahju puudele ja/või maapinnale.

8.2.5 Standardi nõuete kohaselt tuleb tingimata hoiduda jäätmete valimatust ladustamisest **metsamaale**. Mitteorgaanilised jäätmed ja prügi kogutakse kokku ja ladustatakse selleks ettenähtud aladel ja viiakse ära keskkonnahoidlikul ja vastutustundlikul viisil. Metsamajandustööde käigus tuleb vältida õli või kütuse leket. Töötatakse välja abinõud

erakorraliste juhtumite lahendamiseks, et vähendada keskkonnakahju tekkimise riski õli või kütuse juhusliku mahavalgumise korral.

8.2.6 Standardi nõuete kohaselt tuleb **eelistada integreeritud kahjuritõrjet**, sobivaid alternatiivseid metsakasvatustlikke võtteid ja teisi bioloogilisi meetmeid pestitsiidide kasutuse vähendamiseks.

8.2.7 Standardi nõuete kohaselt tuleb pestitsiidide kasutamine dokumenteerida.

8.2.8 Standardi nõuete kohaselt on keelatud WHO ohuklassi 1A ja 1B pestitsiidide ja teiste äärmiselt mürgiste pestitsiidide kasutamine, välja arvatud juhul, kui ühtegi teist toimivat alternatiivi ei ole. WHO ohuklassi 1A ja 1B pestitsiidide kasutuse erandid sätestatakse rahvuslikus/piirkondlikus standardis.

8.2.9 Standardi nõuete kohaselt on keelatud kasutada pestitsiide, näiteks kloreeritud süsivesinikke, mille küllastumata derivaadid jäävad bioloogiliselt aktiivseks ja akumulatsioonid toiduahelas pärast soovitud kasutust, samuti on keelatud kasutada pestitsiide, mis on keelatud rahvusvaheliste lepingutega.

Märkus: "rahvusvaheliste lepingutega keelatud pestitsiidid" on määratletud püsivate orgaaniliste saasteainete Stockholmi konventsioonis.

8.2.10 Standardi nõuete kohaselt tuleb pestitsiide kasutada vastavalt pestitsiiditootja antud juhendile ning seda peab teostama väljaõppe saanud personal kasutades sobivat varustust.

8.2.11 Standardi nõuete kohaselt tuleb väetisi kasutada kontrollitud viisil ning arvestada sealjuures keskkonnaga. Väetiste kasutamine ei tohi olla sobiva mullaharimisviisi alternatiiviks.

8.3 3. kriteerium. Metsade (puidulise ja mittepuidulise) tootlikkuse säilitamine ja suurendamine

8.3.1 Standardi nõuete kohaselt tuleb säilitada **metsade** võime jätkusuutlikult toota puidulisi ja **mittepuidulisi metsasaadusi** ja teenuseid.

8.3.2 Standardi nõuete kohaselt tuleb saavutada head majandustulemused, võttes arvesse võimalusi uutele turgudele sisenemiseks ning kõikide asjakohaste **metsasaaduste** ja –teenustega seotud majandustegevuste läbiviimiseks.

8.3.3 Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamis- ja raietöid ning metsa uuendamist läbi viima sellisel ajal ja viisil, mis ei vähenda kasvukoha tootlikkust, eelkõige vältides metsamulla ning allesjäänud puistute ja puude kahjustamist.

8.3.4 Standardi nõuete kohaselt ei tohi puiduliste ja **mittepuiduliste metsasaaduste** kasutamismaht ületada jätkusuutlikkuse taset ning metsasaadusi tuleb kasutada optimaalselt.

8.3.5 Standardi nõuete kohaselt tuleb kavandada vajalik taristu, sealhulgas teede, metsaveoteede ja sildade rajamine, ehitamine ja korrashoid, et tagada toodete ja teenuste tõhus kohaletoimetamine, vähendades samal ajal kahjulikku mõju keskkonnale.

8.4 **4. kriteerium.** Bioloogilise mitmekesisuse säilitamine, kaitsmine ja asjakohane suurendamine metsaökosüsteemis

8.4.1 Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamise kavandamise eesmärk olema bioloogilise mitmekesisuse säilitamine, kaitsmine ja suurendamine **maastiku**, ökosüsteemi, liikide ja geneetilisel tasandil.

8.4.2 Standardi nõuete kohaselt peab metsaressursside inventeerimine, kaardistamine ja kavandamine määratlema, kaitsma ja hoidma või kõrvale jätma **ökoloogiliselt tähtsad metsaalad**.

Märkus: Lubatud on metsamajandamistegevused, mis ei kahjusta nende elupaikade tähtsaid ökoloogilisi väärtusi.

8.4.3 Standardi nõuete kohaselt ei ole lubatud kasutada kaitsud, ohustatud või väljasuremisohus taime- ja loomaliike ärilistel eesmärkidel. Vajadusel tuleb võtta meetmeid nende kaitsmiseks ja suurendada nende populatsiooni, kui see on asjakohane.

Märkus: käesolev nõue ei välista kaubandust vastavalt ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise konventsiooni (CITES) nõuetele.

8.4.4 Standardi nõuete kohaselt tagatakse edukas metsauuendamine loodusliku metsauuenduse või istutamise teel, mis on piisav metsaressursside kvantiteedi ja kvaliteedi tagamiseks.

8.4.5 Standardi nõuete kohaselt tuleb **metsastamisel ja metsauuendamisel** kasutada kohalikku päritolu uuendusmaterjali, mis on hästi kohastunud kasvukoha tingimustega. Võõrliikidest võib kasutada üksnes neid liike, lähtepaljundusmaterjali või sorte, mille mõju ökosüsteemile ning kohalike liikide ja kohaliku lähtepaljundusmaterjali geneetilisele terviklikkusele on teaduslikult hinnatud ning kui negatiivset mõju on võimalik vältida või vähendada.

Märkus: invasiivsetest liikidest hoidumise juhiseks on bioloogilise mitmekesisuse konventsioon (CBD) ökosüsteeme, elupaiku või teisi liike ohustavate võõrliikide ennetamise, nende asustamise ja mõju leevendamise põhimõtete kohta.

8.4.6 Standardi nõuete kohaselt tuleb eelistada **metsastamist, metsauuendamist** ning teisi metsaistutustegevusi, mis aitavad kaasa ökoloogilise sidususe parandamisele ja taastamisele.

8.4.7 Standardi nõuete kohaselt ei tohi kasutada geneetiliselt muundatud puid.

Märkus: geneetiliselt muundatud puude kasutamise keeld võeti vastu PEFC Üldkogul ning põhineb ettevaatuspõhimõttel. Kuni pole teaduslikke andmeid selle kohta, et geneetiliselt muundatud puude mõju inimeste ja loomade tervisele ning keskkonnale on samaväärne või positiivsem kui puudel, mille geneetilisi omadusi parandatakse traditsiooniliste meetoditega, ei tohi geneetiliselt muundatud puid kasutada.

8.4.8 Standardi nõuete kohaselt eelistatakse võimalusel nii horisontaalsete kui ka vertikaalsete struktuuride mitmekesisust ning liikide mitmekesisust, näiteks segapuistuid. Metsamajandamise eesmärk peab olema **maastiku** mitmekesisuse säilitamine või taastamine.

8.4.9 Standardi nõuete kohaselt toetatakse võimalusel traditsioonilisi metsamajandamistegevusi, mis loovad sobivatel aladel väärtuslikke ökosüsteeme.

- 8.4.10** Standardi nõuete kohaselt peab noore metsa hooldamist ja raiet läbi viima viisil, mis ei põhjusta ökosüsteemile jäädavaid kahjustusi. Igal pool, kus võimalik, tuleb rakendada praktilisi meetmeid bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks ja suurendamiseks.
- 8.4.11** Standardi nõuete kohaselt tuleb taristut kavandada ja ehitada viisil, mis avaldab ökosüsteemidele, eelkõige haruldastele, tundlikele ja representatiivsetele ökosüsteemidele ja geenivarudele võimalikult väikest kahjulikku mõju ning mis võtab arvesse ohustatud või teisi võtmeliike, eelkõige nende rändetavasid.
- 8.4.12** Standardi nõuete kohaselt tuleb vastavalt metsamajandamise eesmärkidele rakendada meetmeid, mis võimaldavad kontrollida survet, mida loomapopulatsioonid avaldavad **metsa** uuendamisele ja kasvule, samuti bioloogilisele mitmekesisusele.
- 8.4.13** Standardi nõuete kohaselt peab säilitama jalalkuivanud puid ja lamapuitu, õõnsaid puid, vanu puudesalusid ja haruldasi puuliike, et kaitsata bioloogilist mitmekesisust, võttes arvesse nende võimalikku mõju **metsa** tervisele ja stabiilsusele ning ümbritsevatele ökosüsteemidele.

8.5 5. kriteerium. Metsa kaitsva funktsiooni säilitamine või asjakohane suurendamine metsamajandamisel (eelkõige muld ja vesi)

- 8.5.1** Standardi nõuete kohaselt peab säilitama või tõhustama **metsade** kaitsefunktsiooni ühiskonna jaoks, näiteks metsa potentsiaalset rolli erosiooni ja üleujutuse ärahoidmisel, vee puhastamisel, kliima reguleerimisel, süsiniku sidumisel, samuti tuleb säilitada või tõhustada teisi reguleerivaid ja toetavad **ökosüsteemiteenuseid**.
- 8.5.2** Standardi nõuete kohaselt tuleb kaardistada alad, mis täidavad ühiskonna jaoks konkreetseid ja tunnustatud kaitsefunktsioone ning **metsamajandamiskavad** ja tegevused peavad tagama nende funktsioonide säilitamise või parandamise.
- 8.5.3** Standardi nõuete kohaselt tuleb erilist tähelepanu pöörata metsatöödele tundlikul metsamullal ja erosiooniohtlikul maapinnal, samuti aladel, kus tööd võivad põhjustada mulla ulatuslikku erosiooni veekogudesse. Niisugustel juhtudel peab kasutama nendele aladele sobivaid meetodeid ja masinaid. Samuti tuleb tarvitusele võtta eriabinõusid vähendamaks loomapopulatsioonide survet nendele aladele.
- 8.5.4** Standardi nõuete kohaselt tuleb erilist tähelepanu pöörata metsatöödele veekaitsefunktsiooniga **metsaaladel**, et hoiduda kahjuliku mõju tekitamisest veeressursside kvaliteedile ja kvantiteedile. Hoiduda tuleb kemikaalide või teiste ohtlike ainete sobimatust kasutamisest või ebaõigetest metsakasvatustüüpide võtetest, mis avaldavad veekvaliteedide kahjulikku mõju. Allavoolu veetasakaal ja veekvaliteet metsatööde tõttu märkimisväärselt ei kannata.
- 8.5.5** Standardi nõuete kohaselt peab teid, sildu ja teisi taristu osi ehitama viisil, mis hoiab ära mulla paljandumise, mulla sattumise veekogudesse ja säilitab veekogude ja jõesängide loomuliku taseme ja funktsiooni. Paigaldada tuleb korralikud teede kuivendussüsteemid ja neid hooldada.

8.6 6. kriteerium. Sotsiaal - majanduslike funktsioonide ja tingimuste säilitamine või asjakohane parandamine

- 8.6.1** Standardi nõuete kohaselt on metsamajandamise kavandamise eesmärk austada **metsa** kõiki sotsiaal-majanduslikke funktsioone.
- 8.6.2** Standardi nõuete kohaselt tuleb puhkemajanduslikul eesmärgil tagada üldsusele piisav juurdepääs **metsa**, austades sealjuures omandiõigust, ohutust ja teiste õigusi, mõju metsaressurssidele ja ökosüsteemidele, samuti sobivust **metsa** teiste funktsioonidega.
- 8.6.3** Standardi nõuete kohaselt peab alapid, mis on tunnustatud ajaloolise, kultuurilise või vaimse väärtusega aladeks, või mis on olulise tähtsusega põlisrahvaste ja kohalike kogukondade vajaduste täitmisel (näiteks tervis, elatusvahend), kaitsma ja majandama viisil, mis võtab nõuetekohaselt arvesse antud ala tähtsust.
- 8.6.4** Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamine pikemas perspektiivis edendama metsamajandamise piirkonnas või naabruses asuvate kogukondade tervist ja heaolu ning seal, kus võimalik, toetama kohalike kogukondade ja põlisrahvaste osalemist metsamajandamisel.
- 8.6.5** Standardi nõuete kohaselt peab metsaomanike, MTÜde, kohalike kogukondade ja põlisrahvaste **metsaga** seotud kogemusi ja traditsioonilisi teadmisi, uuenduslikke ideid ja praktilisi võtteid võimalikult hästi kasutama. Teadmiste ja kogemuste rakendamisest saadud hüved tuleks soovitatavalt asjaosalise vahel võrdselt jaotada.
- 8.6.6** Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamine pöörama vajalikku tähelepanu metsa rollile kohalikus majanduses. Eelkõige tuleks keskenduda kohalikele inimestele, sealhulgas põlisrahvastele uute koolitusvõimaluste pakkumisele ja töökohtade loomisele.
- 8.6.7** Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamine panustama uurimisalasesse tegevusse ja andmete kogumisse, mis on vajalik säästvaks metsamajandamiseks või toetama vajadusel teiste **organisatsioonide** asjakohaseid uurimistegevusi.

9. Tulemuslikkuse hindamine

9.1 Seire, mõõtmine, analüüs ja hindamine

9.1.1 Standardi nõuete kohaselt tuleb regulaarselt jälgida metsaressursse ja hinnata nende majandamist, sealhulgas ökoloogilist, sotsiaalset ja majanduslikku mõju ning arvestada tulemustega metsamajandamise kavandamisel.

9.1.2 Standardi nõuete kohaselt tuleb regulaarselt jälgida **metsade** tervist ja elujõulisust, eelkõige tähtsamaid elusorganismide ja väliskeskkonnaga seonduvaid tegureid, mis potentsiaalselt mõjutavad **metsa**ökosüsteemide tervist ja elujõudu, näiteks kahjurid, haigused, ülekarjatamine ja metsa liigne tihedus, ning kliimategurite, õhusaastajate või metsamajandamistööde põhjustatud kahju.

9.1.3 Standardi nõuete kohaselt tuleb **mittepuiduliste metsasaaduste** kasutust, sealhulgas jahipidamist ja kalastamist reguleerida, jälgida ja kontrollida juhul, kui metsaomanik/metsamajandaja on sellise metsamajandamise kohustuse võtnud.

9.1.4 Standardi nõuete kohaselt peab töötingimusi regulaarselt jälgima ja vajadusel kohandama.

9.2 Siseaudit

9.2.1 Eesmärgid

Standardi nõuete kohaselt tuleb kavandatud ajavahemike järel läbi viia siseaudit, et veenduda, kas **metsamajandamise süsteem**

a) vastab

- organisatsiooni koostatud **metsamajandamise süsteemi** nõuetele
- rahvusliku säästva metsamajandamise standardi nõuetele

c) täidetakse tõhusalt ja säilitatakse vastavus nõuetele.

9.2.2 Organisatsioon

Standardi nõuete kohaselt organisatsioon:

- a) kavandab, koostab, täidab ja säilitab auditi kava, mis hõlmab auditi sageduse, meetodid, vastutuse, kavandamise nõuded ja aruandluse, võttes arvesse protsesside tähtsust ja eelnevate auditite tulemusi;
- b) sätestab iga auditi kriteeriumid ja ulatuse;
- c) valib auditeerijad ja viib läbi auditid, et tagada auditeerimise objektiivsus ja sõltumatus;
- d) tagab auditi tulemuste edastamise juhtkonnale;
- e) säilitab dokumenteeritud teabe, mis on auditi kava läbiviimise ja auditi tulemuste tõenduseks.

9.3 Metsamajandamise läbivaatamine

9.3.1 Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamise iga-aastane läbivaatamine hõlmama vähemalt:

- a) tegevuste hetkeseisu võrreldes metsamajandamise eelmiste läbivaatamiste tulemustega;
- b) muudatusi välis- ja sisetegurites, mis on seotud metsamajandamise süsteemiga;
- c) teavet **organisatsiooni** tegevuse tulemuslikkuse kohta, mis hõlmavad järgmisi aspekte:
 - mittevastavused ja parandusmeetmeid
 - seire ja mõõtmistulemused
 - auditi tulemused
- d) ettepanekuid pidevaks täiustamiseks.

9.3.2 Standardi nõuete kohaselt peavad metsamajandamise läbivaatamise tulemused hõlmama otsuseid, mis on seotud pideva täiustamise võimalustega ja vajadustel muudatuste tegemisega **metsamajandamise süsteemis**.

9.3.3 Standardi nõuete kohaselt peab säilitama dokumendid, mis tõendavad metsamajandamise läbivaatamise tulemusi.

10. Täiustamine

10.1 Mittevastavus ja parandusmeetmed

10.1.1 Standardi nõuete kohaselt peab **organisatsioon** juhul, kui leitakse mittevastavus:

- a) reageerima mittevastavusele ja vajadusel:
 - i. võtma meetmeid selle kontrollimiseks ja parandamiseks;
 - ii. tegelema tagajärgedega;
- b) hindama vajadust võtta meetmeid mittevastavuse põhjuste likvideerimiseks, et need ei korduks või ei esineks mujal:
 - i. hindama mittevastavust;
 - ii. leidma mittevastavuse põhjused;
 - iii. otsustama, kas esineb sarnaseid mittevastavusi või on võimalik nende tekkimine;
- c) viima läbi asjakohaseid tegevusi;
- d) hindama iga võetud parandusmeetme tõhusust;
- e) tegema **metsamajandamise süsteemis** vajadusel muudatused.

10.1.2 Standardi nõuete kohaselt peavad parandusmeetmed olema vastavuses leitud mittevastavuste avaldatud mõjuga.

10.1.3 Standardi nõuete kohaselt säilitab organisatsioon dokumenteeritud teabe tõendamaks:

- a) mittevastavuste iseloomu ja mis tahes tegevust sellele reageerimiseks;
- b) võetud parandusmeetmete tulemusi.

10.2 Pidev täiustamine

Standardi nõuete kohaselt peab pidevalt täiustama säästva **metsamajandamise süsteemi** sobivust, vastavust ja tõhusust ning metsa säästvat majandamist

Lisa 1. Metsaistandikele esitatud nõuete tõlgendamise juhend

Nõuded	Metsaistandikele esitatud nõuete tõlgendus
<p>6.2.2 Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamiskava arvesse võtma majandatava metsamaa erinevaid kasutusviise ja otstarvet.</p> <p>8.1.1 Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamise eesmärk olema metsade ja nende ökosüsteemiteenuste hoidmine või suurendamine ning metsaressursside majanduslike, ökoloogiliste, kultuuriliste ja sotsiaalsete väärtuste säilitamine või suurendamine.</p> <p>8.2.1 Standard nõuete kohaselt tuleb säilitada või parandada metsa ökosüsteemide tervist ja elujõudu ning taastada kahjustunud metsasüsteeme seal, kus võimalik ja niipalju, kui majanduslikult tõhus, kasutades loodusstruktuure ja protsesse võimalikult parimal viisil, rakendades ennetuslikke bioloogilisi meetmeid.</p> <p>8.2.2 Standard nõuete kohaselt tuleb piisavalt suurendada või säilitada geneetilist, liikide ja struktuuride mitmekesisust, et tagada metsade stabiilsus, elujõud ja vastupidavus keskkonna kahjulikele mõjudele ning tugevdada looduslike regulatsioonimehhanisme.</p> <p>8.4.1 Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamise kavandamise eesmärk olema bioloogilise mitmekesisuse säilitamine, kaitsmine ja suurendamine maastiku, ökosüsteemi, liikide ja geneetilisel tasandil.</p>	<p>Punktide 6.2.2, 8.1.1, 8.2.1, 8.2.2, 8.4.1 ja 8.6.1 nõudeid ei saa rakendada individuaalsete metsapuistute osas, vaid on kohaldatavad laiemal (bioregionaalsel) tasandil kogu metsamajandamisüksuses, kus kiirekasvuliste puuliikidega puistuid täiendatakse puhvertsoonidega ja majandamisest kõrvale jäetud aladega, mis täidavad keskkonna-, ökoloogilisi, kultuurilisi ja sotsiaalseid funktsioone.</p> <p>Maastikulisti ja bioloogilise mitmekesisusega seotud väärtuste ning vee- ja mullakaitse edendamiseks määratakse puhvertsoonide ja majandamisest kõrvale jäetud kaitstavate alade suurus ja jagunemine metsaistandiku rajamise ettevalmistaval etapil. See põhineb sotsiaalsel, keskkonna- ja ökoloogilisel hindamisel ning vaadatakse üle järgmistel istutamise etappidel.</p>
<p>8.1.4 Standardi nõuete kohaselt ei ole lubatud metsa muutmise istandikuks, välja arvatud põhjendatud juhtudel, kui (...)</p>	<p>Nõue "metsa muutmise istandikuks ei ole lubatud" tähendab seda, et metsaistandikud, mis on rajatud looduslike metsade asemele pärast 31. detsembrist 2010 teistel põhjustel kui "põhjendatud juhtudel", ei vasta nõuetele ning selliseid istandikke ei ole lubatud sertifitseerida.</p>
<p>8.1.5 Standardi nõuete kohaselt ei metsastata ega uuendata ökoloogiliselt väärtuslikku mittemetsa ökosüsteemi, välja arvatud põhjendatud juhtudel, kui ökoloogiliselt väärtusliku mittemetsa ökosüsteemi muutmise istandikuks (...)</p>	<p>Nõue "ökoloogiliselt väärtuslikku mittemetsa ökosüsteemi ei metsastata ega uuendata" tähendab, et ökoloogiliselt väärtuslikud mittemetsa ökosüsteemid, mis on metsastatud või uuendatud pärast 31. detsembrist 2010. a. teistel põhjustel kui "põhjendatud juhtudel", ei vasta nõuetele ning selliseid istandikke ei ole lubatud sertifitseerida.</p>

Nõue	Metsaistandikele esitatud nõuete tõlgendus
<p>8.1.6 Standard nõuete kohaselt tuleb juhul, kui kaalutakse tugevasti halvenenud seisundis loodusliku metsa muutmist istandikuks, veenduda, et see lisaks majanduslikku, ökoloogilist, sotsiaalset ja /või kultuurilist väärtust. Sellise väärtuse lisamise toimub eeldusel, et loodusliku metsa muutmine (...)</p>	<p>Käesoleva lisa punkti 8.1.4 tõlgendus ei kehti punkti 8.1.6 kohta.</p>
<p>8.4.2 Standardi nõuete kohaselt peab metsaressursside inventeerimine, kaardistamine ja kavandamine määratlema, kaitsma ja hoidma või kõrvale jätma ökoloogiliselt tähtsaid alad.</p> <p>Märkus: Lubatud on metsamajandamistegevused, mis ei kahjusta nende elupaikade tähtsaid ökoloogilisi väärtusi.</p>	<p>Punkti 8.4.2 nõuet käsitletakse eelkõige metsaisandiku rajamise etapis ja need alad moodustavad osa puhvervööndist ja majandamisest kõrvale jäetud aladest, millel on keskkonna-, ökoloogiline, kultuuriline ja sotsiaalne funktsioon.</p>
<p>8.4.8 Standardi nõuete kohaselt eelistatakse võimalusel nii horisontaalsete kui ka vertikaalsete struktuuride mitmekesisust ning liikide mitmekesisust, näiteks segapuistuid. Metsamajandustegevuste eesmärk peab olema maastiku mitmekesisuse säilitamine või taastamine.</p> <p>8.4.9 Standardi nõuete kohaselt toetatakse traditsioonilisi metsamajandustegevusi, mis loovad sobival aladel väärtuslikke ökosüsteeme.</p> <p>8.4.13 Standardi nõuete kohaselt peab säilitama jalalkuivanud puid ja lamapuitu, õõnsaid puid, vanu puudesalusid ja haruldasi puuliike, et kaitsata bioloogilist mitmekesisust, võttes arvesse nende võimalikku mõju metsa tervisele ja stabiilsusele ning ümbritsevatele ökosüsteemidele.</p>	<p>Punktid 8.4.8, 8.4.9 and 8.4.13 ei kehti tavaliselt metsaistandike kohta, neid käsitletakse eelkõige seoses puhvervööndite ja majandamisest kõrvale jäetud aladega, mis täiendavad metsaistandikke ning millel on keskkonna-, ökoloogiline, kultuuriline ja sotsiaalne funktsioon.</p>
<p>8.4.5 Standardi nõuete kohaselt tuleb metsastamisel ja metsauuendamisel kasutada kohalikku päritolu uuendusmaterjali, mis on kohastunud kasvukoha tingimustega. Võõrliikidest võib kasutada üksnes neid liike, lähtepaljundusmaterjali või sorte, mille mõju ökosüsteemile ning kohalike liikide ja kohaliku lähtepaljundusmaterjali geneetilisele terviklikkusele on teaduslikult hinnatud ning kui negatiivset mõju on võimalik vältida või vähendada.</p>	<p>“Võõrliikide, -lähtepaljundusmaterjali või sortide” mõju hindamine tähendab seda, et nende tähtsus metsaistandike seisukohalt on suurenenud ning neil on tootmistsüklis tähtis osa nii kavandamise kui majandamise etapis.</p>

Lisa 2. Mittemetsamaal kasvavate puudega seotud nõuete tõlgendamise juhend

A. Sissejuhatus

Käesoleva lisa aitab tõlgendada piirkondlikel, riiklikel ja teistel administratiivüksuste tasandil koostatud standardi nõudeid, mis puudutavad **mittemetsamaal kasvavaid puid**. PEFC ST 1003:2018 sätestab, et kõik "**metsaga**" seotud nõuded kehtivad ka "**mittemetsamaal kasvavate puude**" kohta, kui käesolevas lisas ei ole sätestatud teisiti.

Mittemetsamaal kasvavate puude mõiste on üleilmselt äärmiselt varieeruv. Sellesse spektrisse kuuluvad ühelt poolt ökoloogiliselt mitmekesised looduslikud ja pool-looduslikud ökosüsteemid ja **ökosüsteemiteenused**, mis võrduvad looduslike metsadega; teiselt poolt üksikpuud või alleed.

B osas on toodud juhtumid, kus PEFC ST 1003:2018 nõuded vajavad täpsemat tõlgendamist, et paremini määratleda mittemetsamaal kasvavate puude vastavus standardi nõuetele.

D osas kirjeldatakse PEFC ST 1003:2018 nõudeid, mis ei pruugi teatavatel juhtudel olla kohaldatavad mittemetsamaal kasvavate puude osas. Selliste erandite kindlakstegemiseks määratleb PEFC neli kategooriat, mis võimaldab objektiivselt liigitada mittemetsamaal kasvavaid puid. Need kategooriad põhinevad maa klassifikatsioonil ja majandamise intensiivsusel: põllumajandusmaal kasvavad puud (intensiivne ja ekstensiivne majandamine) ja asumis kasvavad puud (intensiivne ja ekstensiivne majandamine). PEFC ST 1003:2018 nõuded ei pruugi olla kohaldatavad põllumajandusmaal kasvavate ekstensiivselt majandatavate puude ja asumis kasvavate ekstensiivselt majandatavate puude osas.

Rahvusliku standardi koostamise käigus määratakse kindlaks antud riigis tüüpiline mittemetsamaal kasvavate puude liigitus ning lepitakse kokku intensiivse ja ekstensiivse majandamise künnisväärtused. E osas on toodud kriteeriumid, mis aitavad määrata künnisväärtusi. Kui künnisväärtused on kokku lepitud, peaks olema selge, millise mittemetsamaal kasvavate puude kategooriaga on tegemist ning kas PEFC ST 1003:2018 nõuete arvestamisel piirkondlikul, riiklikul või muu administratiivüksuse tasandil koostatava standardi osas on vaja paindlikumat lähenemist.

B. Mittemetsamaal kasvavatele puudele esitatud nõuete tõlgendamise juhend

Nõue	Mittemetsamaal kasvavatele puudele esitatud nõuete tõlgendus
<p>4.3.2 Standard nõuab, et metsamajandamine sisaldaks inventeerimist ja kavandamist, täitmist, seiret ja hindamist ning metsamajanduslike tegevuste sotsiaalsete, keskkonna- ja majanduslike mõjude asjakohast hindamist. Selline tegevus on metsamajandamise pideva täiustamise aluseks</p>	<p>4.3.2 Standard nõuab, et mittemetsamaal kasvavate puude majandamine sisaldaks inventeerimist ja kavandamist, täitmist, seiret ja hindamist ning majandamise sotsiaalsete, keskkonna- ja mittemetsamaal kasvavate puude majandamise mõjude asjakohast hindamist. Selline tegevus on majandamise pideva täiustamise aluseks</p>
<p>6.2.5 Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamiskava sätestama meetodid ja vahendid metsaökosüsteemide seisundi halvenemise ja kahjustumise riski vähendamiseks</p>	<p>6.2.5 Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamiskava sätestama meetodid ja vahendid looduslike ökosüsteemide seisundi halvenemise ja kahjustumise riski vähendamiseks</p>
<p>6.3.1.1 Standardi nõuete kohaselt peab organisatsioon määratlema õigusaktid, mis on kohaldatavad tema metsa majandamisele ja tagama nende õigusaktide kättesaadavuse ning täpsustama, mil viisil antud vastavusnõuded on organisatsioonile kohaldatavad.</p> <p>Märkus: Euroopa Liidu ja tootjamaa vahel metsandusõiguse rakendandamise, metsahalduse ja -kaubanduse (FLEGT) vabatahtliku partnerluslepingu (VTA) sõlminud riikidele määratleb "metsamajandamisele kohaldatavad õigusnormid" VPA leping</p>	<p>6.3.1.1 Standardi nõuete kohaselt peab organisatsioon määratlema õigusaktid, mis on kohaldatavad mittemetsamaal kasvavate puude majandamise kohta ja tagama nende õigusaktide kättesaadavuse ning täpsustama, mil viisil antud vastavusnõuded on organisatsioonile kohaldatavad.</p> <p>Märkus: VPA lepinguga määratletud "mittemetsamaal kasvavate puude majandamisele kohaldatavad õigusnormid" kehtivad mittemetsamaal kasvavate puude majandamise kohta üksnes juhul, kui Euroopa Liidu ja tootjamaa vahel on sõlmitud metsandusõiguse rakendandamise, metsahalduse ja -kaubanduse (FLEGT) vabatahtlik partnerlusleping (VTA)</p>
<p>6.3.1.2 Standardi nõuete kohaselt peab organisatsioon vastama kohaldatavatele kohalikele, riiklikele ja rahvusvahelistele metsamajandamisega seotud õigusaktidele, mis sätestavad muu hulgas, kuid mitte ainult, metsamajandamisvõtted; loodus- ja keskkonnakaitse; kaitstavad ohustatud liigid; põlisrahvaste, kohalike kogukondade või teiste mõjutatud huvirühmade kinnisvara, maaomandi- ja maakasutusõiguse; tervisekaitse ja tööohutuse teemad; korruptsiooni ärahoidmise ning kohaldatavate tasude ja maksude tasumise</p>	<p>6.3.1.2 Standardi nõuete kohaselt peab organisatsioon vastama kohaldatavatele kohalikele, riiklikele ja rahvusvahelistele mittemetsamaal kasvavate puude majandamisega seotud õigusaktidele, mis sätestavad muu hulgas, kuid mitte ainult, põllumajanduse ja agrometsandusega seonduva; loodus- ja keskkonnakaitse; kaitstavad ohustatud liigid; põlisrahvaste, kohalike kogukondade või teiste mõjutatud huvirühmade kinnisvara, maaomandi- ja maakasutusõiguse; tervisekaitse ja tööohutuse teemad; saagi hävimise kompensatsiooni, korruptsiooni ärahoidmise ning kohaldatavate tasude ja maksude tasumise</p>
<p>7.2.1 Standardi nõuete kohaselt tuleb metsamajandajatele, alltöövõtjatele, töötajatele ja metsaomanikele edastada vajalikku teavet ja säästva metsamajandamise alase pideva koolitusega hoida neid kõige uuema kursis, mis on käesolevas standardis kirjeldatud metsamajandamise kavandamise ja metsatööde eelduseks.</p>	<p>7.2.1 Standardi nõuete kohaselt tuleb metsamajandajatele, alltöövõtjatele, töötajatele ja metsaomanikele edastada vajalikku teavet ning pideva koolitusega hoida neid kursis kõige uuema, mis on seotud agropõllumajanduse, heade põllumajandustavade ja metsamajanduslike võtetega, mis on käesolevas standardis kirjeldatud metsamajandamise kavandamise ja metsatööde eelduseks</p>

Nõue	Mittemetsamaal kasvavatele puudele esitatud nõuete tõlgendus
<p>8.1.1 Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamise eesmärk olema metsade ja nende ökosüsteemiteenuste hoidmine või suurendamine ning metsaressursside majanduslike, ökoloogiliste, kultuuriliste ja sotsiaalsete väärtuste säilitamine või suurendamine.</p>	<p>8.1.1 Standardi nõuete kohaselt peab majandamise eesmärk olema maastikul kasvavate puude ja nendega seotud ökosüsteemiteenuste hoidmine või nendega katvuse, väärtuse ja/või mitmekesisuse suurendamine viisil, mis vastaks kehtivatele maakasutusviisidele ning suurendaks majanduslikke, ökoloogilisi, kultuurilisi ja sotsiaalseid väärtusi.</p> <p>Märkus: Juhul, kui antud nõue ei ole saavutatav igal mittemetsamaal kasvavate puude ekstensiivse majandamisega alal, võib see olla teostatav maastiku tasandil.</p>
<p>8.1.2 Standardi nõuete kohaselt tuleb keskmises ja pikas perspektiivis kaitsta metsaressursside kvantiteeti ja kvaliteeti ning metsa võimet talletada ja siduda süsinikku, tasakaalustades metsaraiet ja metsa juurdekasvu, rakendades selleks sobivaid metsakasvatuste meetmeid ja eelistades meetodeid, mis vähendavad metsaressurssidele avalduvat kahjulikku mõju.</p>	<p>8.1.2 Standardi nõuete kohaselt tuleb keskmises ja pikas perspektiivis kaitsta või suurendada mittemetsamaal kasvavate puude ressursi ning ning nende võimet talletada ja siduda süsinikku, tasakaalustades puude raiet ja juurdekasvu ning vähendada otsest või kaudset kahju ökosüsteemiresurssidele.</p> <p>Märkus: Juhul, kui antud nõue ei ole saavutatav igal mittemetsamaal kasvavate puude ekstensiivse majandamisega alal, võib see olla teostatav maastiku tasandil.</p>
<p>8.1.4 Standardi nõuete kohaselt ei ole lubatud loodusliku metsa muutmine mittemetsamaaks, välja arvatud põhjendatud juhtudel (...)</p>	<p>8.1.4 Standardi nõuete kohaselt ei ole lubatud loodusliku metsa muutmine mittemetsamaal kasvavate puudega alaks, välja arvatud põhjendatud juhtudel (...)</p> <p>Mittemetsamaal kasvavate puude ala, mis on rajatud loodusliku metsa muutmise tagajärjel pärast 31. detsembrist 2010. a. mõnel teisel põhjusel kui "põhjendatud juhul", ei vasta nõuetele ning ei kuulu sertifitseerimisele.</p>
<p>8.1.5 Standardi nõuete kohaselt ei metsastata ökoloogiliselt väärtuslikku mittemetsa ökosüsteemi, välja arvatud põhjendatud juhtudel (...)</p>	<p>8.1.5 Standardi nõuete kohaselt ei muudeta ökoloogiliselt väärtuslikku mittemetsa ökosüsteemi mittemetsamaal kasvavate puude alaks, välja arvatud põhjendatud juhtudel (...)</p> <p>Mittemetsamaal kasvavate puude ala, mis on rajatud väärtusliku mittemetsa ökosüsteemi muutmise tagajärjel pärast 31. detsembrist 2010. a. mõnel teisel põhjusel kui "põhjendatud juhul", ei vasta nõuetele ning ei kuulu sertifitseerimisele.</p>

Nõue	Mittemetsamaal kasvavatele puudele esitatud nõuete tõlgendus
<p>8.1.6 Standard nõuete kohaselt tuleb juhul, kui kaalutakse tugevasti halvenenud seisundis metsa muutmist istandikuks, veenduda, et see lisaks majanduslikku, ökoloogilist, sotsiaalset ja/või kultuurilist väärtust. Sellise väärtuse lisamise toimub eeldusel (...)</p>	<p>Ei ole kohaldatav.</p>
<p>8.2.1 Standardi nõuete kohaselt tuleb säilitada või parandada metsa ökosüsteemide tervist ja elujõudu ning kahjustunud metsasüsteeme taastada siis, kui võimalik ja niipalju, kui majanduslikult tõhus, kasutades loodusstruktuure ja protsesse võimalikult parimal viisil, rakendades ennetuslikke bioloogilisi meetmeid.</p>	<p>8.2.1 Standard nõuete kohaselt tuleb säilitada või parandada mittemetsamaal kasvavate puude alade tervist ja elujõudu ning kahjustunud maa-alasid taastada siis, kui see on majanduslikult tõhus, kasutades selleks maastikuelemente ja looduslikke protsesse võimalikult parimal viisil, rakendades ennetuslikke bioloogilisi meetmeid.</p>
<p>8.2.2 Standardi nõuete kohaselt tuleb säilitada piisav geneetiline, liikide ja struktuuride mitmekesisus või seda edendada, et tagada metsade stabiilsus, elujõud ja vastupidavus keskkonna kahjulikele mõjudele ning tugevdada looduslikke regulatsioonimehhanisme.</p>	<p>8.2.2 Standardi nõuete kohaselt tuleb säilitada piisav geneetiline, liikide ja struktuuride mitmekesisus või seda edendada, et tagada mittemetsamaal kasvavate puude alade stabiilsus, elujõud ja vastupidavus.</p>
<p>8.2.4 Standard nõuete kohaselt tuleb metsa majandamisel kasutada sobivaid võtteid, näiteks metsa uuendamist ja metsastamist, ning kasutada puuliike ja lähtepaljundusmaterjali, mis sobivad kasvukoha tingimustega, ning kasutada noore metsa hooldamisel, raietel ja transpordil tehnikat, mis avaldab minimaalset kahju puudele ja/või maapinnale.</p>	<p>8.2.4 Standard nõuete kohaselt tuleb mittemetsamaal kasvavate puude majandamisel kasutada sobivaid võtteid ning kasutada puu-, taime- ja loomaliike ning lähtepaljundusmaterjali, mis sobivad kasvukoha tingimustega, ning kasutada noorte puude hooldamisel, raietel ja transpordil tehnikat, mis avaldab minimaalset kahju puudele ja/või maapinnale.</p>
<p>8.3.1 Standardi nõuete kohaselt tuleb säilitada metsade võime jätkusuutlikult toota mitmesuguseid puidulisi ja mittepuidulisi metsasaadusi ja teenuseid.</p>	<p>8.3.1 Standardi nõuete kohaselt tuleb säilitada mittemetsamaal kasvavate puude alade võime jätkusuutlikult toota mitmesuguseid puidulisi ja mittepuidulisi saadusi ja teenuseid.</p>
<p>8.4.1 Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamise kavandamise eesmärk olema bioloogilise mitmekesisuse säilitamine, kaitsmine ja suurendamine maastiku, ökosüsteemi, liikide ja geneetilisel tasandil.</p>	<p>8.4.1 Standardi nõuete kohaselt peab metsamajandamise kavandamise eesmärk olema bioloogilise mitmekesisuse säilitamine, kaitsmine ja suurendamine maastiku, ökosüsteemi, liikide ja geneetilisel tasandil.</p> <p>Märkus: Juhul, kui antud nõue ei ole saavutatav igal mittemetsamaal kasvavate puude ekstensiivse majandamisega alal, võib see olla teostatav maastiku tasandil või grupisertifitseerimise kaudu.</p>

Nõue	Mittemetsamaal kasvavatele puudele esitatud nõuete tõlgendus
<p>8.4.12 Standardi nõuete kohaselt tuleb vastavalt metsamajandamise eesmärkidele rakendada meetmeid, mis võimaldavad kontrollida survet, mida loomapopulatsioonid avaldavad metsa uuendamisele ja kasvule, samuti bioloogilisele mitmekesisusele.</p>	<p>8.4.12 Standardi nõuete kohaselt tuleb vastavalt metsamajandamise eesmärkidele rakendada meetmeid, mis võimaldavad kontrollida survet, mida kodu- ja metsloomad avaldavad puude uuendamisele ja kasvule, samuti bioloogilisele mitmekesisusele ja tulekahjude kontrolli all hoidmisele.</p>
<p>8.5.1 Standardi nõuete kohaselt peab säilitama või parandama metsade kaitsefunktsiooni ühiskonna jaoks, näiteks metsa potentsiaalset rolli erosiooni ja üleujutuse ärahoidmisel, vee puhastamisel, kliima reguleerimisel, süsiniku sidumisel, samuti tuleb säilitada või tõhustada teisi reguleerivaid ja toetavad ökosüsteemiteenuseid.</p>	<p>8.5.1 Standardi nõuete kohaselt peab säilitama või parandama mittemetsamaal kasvavate puude kaitsefunktsiooni põllumajandusmaastikul ja asumites.</p>
<p>8.6.5 Standardi nõuete kohaselt peab metsaomanike, MTÜde, kohalike kogukondade ja põlisrahvaste metsaga seotud kogemusi ja traditsioonilisi teadmisi, uuenduslikke ideid ja praktilisi võtteid võimalikult hästi kasutama. Teadmiste ja kogemuste rakendamisest saadud hüved tuleks soovitavalt asjaosalise vahel võrdselt jaotada</p>	<p>Standardi nõuete kohaselt peab agropõllumajandusega tegelejate ja mittemetsamaal kasvavate puude majandajate traditsioonilisi teadmisi ja tunnustatud parimaid kogemusi võimalikult hästi kasutama. Teadmistest, uuendustest ja kogemustest saadud hüved tuleks soovitavalt asjaosalise vahel võrdselt jaotada.</p>

C. Lisanõuded mittemetsamaal kasvavate puude kohta

Nõue	Mittemetsamaal kasvavatele puudele esitatud nõuete tõlgendus
<p>–</p>	<p>Standardi nõuete kohaselt tuleb mittemetsamaal kasvavate puude majandamisel põllumajanduslike komponentide osas järgida head põllumajandustava ja olemasolevaid juhiseid.</p>

D. Nõuded, mida reeglina ei kohaldata mittemetsamaal kasvavate puude osas

Reeglina ei kohaldata järgmisi nõudeid põllumajandusmaal kasvavate ekstsensivselt majandatavate puude ja asumis kasvavate ekstsensivselt majandatavate puude osas, kui piirkondlikul või riiklikul tasandil koostatud standard ei sätesta teisiti.

Nõuded	Staatus	Põhjendus
6.2.2., 6.2.6., 6.2.7., 7.1., 7.2.1., 7.3.1., 7.4.1., 8.3.5., 8.4.8., 8.5.5., 9.1.1., 9.3.1.	Ei kohaldata: <ul style="list-style-type: none">Põllumajandusmaal kasvavate ekstsensivselt majandatavate puude osasAsumis kasvavate ekstsensivselt majandatavate puude osas	Mittemetsamaal kasvavate puude majandamine on suhteliselt madala intensiivsuse, ulatuse ja/või investeeingu tasemega, seega pole neid nõudeid võimalik antud kontekstis kohaldada.
8.1.2., 8.4.2., 8.6.2., 8.6.6.	Ei kohaldata: <ul style="list-style-type: none">Põllumajandusmaal kasvavate ekstsensivselt majandatavate puude osasAsumis kasvavate ekstsensivselt majandatavate puude osas	Nõuded ei puuduta ohtu mittemetsamaal kasvavate puude ekstsensivse majandamise kontekstis või ei ole selle teemaga seotud.
8.2.2., 8.3.2., 8.4.11. 8.4.12.	Ei kohaldata: <ul style="list-style-type: none">Asumis kasvavate ekstsensivselt majandatavate puude osas	Nõuded ei seostu kontekstiga, kus puid istutatakse ja majandatakse peamiselt esteetilistel kaalutlustel ja keskkonnatervise parandamise eesmärgil.

E. Mittemetsamaal kasvavate puude intensiivse ja ekstensiivse majandamise künnisläve määratlemine siseriiklikul tasandil

Kui standardi väljatöötamisel otsustatakse siseriiklikult koostada mittemetsamaal kasvavate puude osas konkreetsed nõuded ja/või standardid, kehtivad kõik PEFC ST 1003:2018 nõuded, millest võidakse välja arvata teatavad nõuded, mis puudutavad põllumajandusmaal kasvavaid ekstensiivselt majandatavaid puid ja asumis kasvavaid ekstensiivselt majandatavaid puid. Sel juhul tuleb standardi koostamise käigus loogilistele põhjendustele toetudes jõuda kokkuleppele "intensiivse" ja "ekstensiivse" majandamise künnisläve osas. Mittemetsamaal kasvavate puude erinevate kategooriate kohaldatavus tuleb standardis selgelt määratleda.

Mittemetsamaal kasvavate puude intensiivse ja ekstensiivse majandamise kategooria künnisläve määramisel peab standardi koostamisel arvestama vähemalt järgmisi aspekte:

- a) majandamisüksuse suurus;
- b) puude arv hektari kohta;
- c) tootmise majanduslik väärtus;
- d) majandamise intensiivsus;
- e) kultuuriliste, ökoloogiliste ja kaitseväärtuste osatähtsus.

Kasutatud kirjandus

Ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise konventsioon (CITIES), 1973, parandatud.

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiiv 2001/18/EÜ geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise ja Nõukogu direktiivi 90/220/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta

FAO 2003. *Rahvusvaheline konverents säästva metsamajandamise kriteeriumide ja indikaatorite panusest: tulevikuväljavaade. Aruanne*. Rooma

FAO 2012. Vabatahtlikud suunised maaomandi, kalavarude ja metsade vastutustundliku majandamise kohta riikliku toiduohutuse kontekstis

FAO 2015, FRA 2015. Mõisted ja määratlused. Metsaressursside hindamine. Töödokument 180 FAO

2017. Mittepuidulised metsasaadused rahvusvahelises statistikas

FAO 2018, Integreeritud kahjuritõrje, www.fao.org/agriculture/crops/thematic-sitemap/theme/pests/ipm/en, päring 2018. a. veebruaris

FAO 2018. Mõisted ja määratlused, FRA 2020

Aastatuhande ökosüsteemide hindamise aruanne, 2005. Ökosüsteemid ja inimkonna heaolu: süntees. Island Press, Washington DC

Scherr et al. 2013. Maastiku integreeritud majandamise mõiste selgitamine poliitikutele. Püsivate orgaaniliste saasteainete Stokholmi konventsioon, parandatud 2009.

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni inimõiguste ülddeklaratsioon, 1948

Ühinenud Rahvaste Organisatsioon 2002. 29. oktoobrist kuni 1.novenbrini 2001. a. Marrakeshis peetud osaliste konverentsi 7. sessiooni aruanne, lisa, 2.osa

